

RÜSTEMPAŞA CAMİİ

Beyhan ERÇAĞ
Yüksek Mimar

G ünümüzde Unkapanı-Eminönü Caddesi üzerinde erişilmesi kolay bir yerde bulunan Rüstempaşa Camii, eskiden İstanbul'un en yoğun ticaret bölgesinin ortasında yer alıyordu. Hanlar ve dükkânlar arasındaki arsada XV. yüzyılda Hacı Halil Ağa'nın mescide dönüştürdüğü bir Bizans kilisesi vardı. Bu mescit yıkıldı ve enkazıyla Yenibahçe'de bir mescit yapıldı. Böylece arsa fevkâni camiinin yapımına hazırlanmış oldu.

Sadrızam Rüstempaşa tarafından Mimar Sinan'a yaptırılan cami 1560 veya 1561 yılı başlarına tarihlendirilir. Cami sokak kotundan altı metre yükseklikte teras üzerine inşa edilmiştir. Altına mahzen ve dükkânlar yapılarak çok değerli bir arsadan daha iyi yararlanılmış hem de caminin çevreden ve Halic'ten daha iyi görülmesi sağlanmıştır.

Doğu ve batıdaki merdivenler ile camiinin asma taşılığına ulaşılır. U şeklindeki teras camiinin son cemaat yerini üç yönden sarar. Beş kubbeli son cemaat yerinin önünde tek eğimli genişçe bir saçak bulunur.

Cami şadırvanı sokak kotunda yapılmıştır. Minare, camiinin kuzeybatı köşesinde ve camiden daha sonraya tarihlendirilir.

Üstlerinde müezzin ve kayyum odaları yer alan köşe merdivenleri asma taşılığın üstü açık ön bölümüne, yan merdivenler ise yatık saçaklı dış revakın örttüğü kapalı galerilere bağlanırlar.

Rüstempaşa Camii enlemesine dikdörtgen kitleli bir kuruluşa sahiptir. Dikdörtgenin eni 26.80

m. boyu 19.60 m. büyük kubbenin çapı 15.20 m. yüksekliği 22.80 metredir. Büyük kubbe sekiz ayak sistemi ile taşınır. Sekizgen gövdeli bu ayakların dördü önde ve arkada beden duvarlarına yapışık dördü serbestir. Bunlar kemerlerle bağlanarak büyük kubbenin oturduğu sekizgen bir taban oluşturulmuş, köşegenlerde kemerlerin arkasına sağır yarım kubbeler konulmak suretiyle karenin köşeleri doldurulmuştur.

Yan kanatların üstüne ise üçer aynalı tonoz konularak cami örtü sistemi tamamlanmıştır.

Rüstempaşa Camii'nin fevkâni yapısı ve sekizgen ayak sistemi kadar çini süslemeleri de kayda değer. Çiniler son cemaat yerinde duvarda başlar. İçerde bütün duvarlar, kubbe eteğine kadar sekiz ayak, büyük kemerler arasındaki sekiz pandantifin yüzeyleri, mihrabı çevreleyen bordürler eşsiz İznik çinileriyle kaplıdır.

Çinilerdeki renk ve desen bolluğu başka hiç bir eserde bulunmayan yapı, adeta bir çini müzesidir. İçinde kırkbir çeşit lale motifi sayılmış olan camiinin çinileri, dünyanın her yerinden incelemcileri kendine çekmektedir.

Rüstempaşa Camii'nin yapımına kadar Türk sanatında, bu yapıda bulunan çiniler üzerindeki desen çeşidinin sergilendiği hiçbir süsleme programı yoktur. Gerçekten de Rüstempaşa Camii çinileri, saray atölyelerinden usta bir ressamın gözetimi altında çalışan çeşitli desinatör arasındaki bir yarışmayı canlandırır.

Böylece Rüstempaşa Camii'nin mimari de-

korasyonu, Müslümanın ibadet ederken sonsuzlukta bir yer bulmasına yardım eden duanın amacını pekiştirmeye hizmet etmektedir.

Camide mahfel altındaki ahşap döşeme üzerinde nakış süslemesi de aynı ince ve zarif desen bilgisine ustalıklı renk ahengine sahiptir. Restorasyon sırasında, bugün üzerinde bulunan bilinçsiz sürülmüş yağlı boya kaldırılacak ve bu güzel ahşap dekorasyon ortaya çıkartılacaktır.

Cami içerisindeki kalem işi bezemeler 18 yy. barok üslûbundadır. Bunlar özgün bezemenin üzerinde işlenmiş muhdes nakışların bir kopyası olabilir. Klasik mimari üslûbundaki eserde yine klasik devir çini deryasının üzerinde oldukça uyumsuz duran bu nakışlar restorasyon sırasında raspa edilerek alttaki bezeme araştırılacaktır. Eserin örtü sisteminde rutubet izleri vardır. Ayrı-

ca alçı pencereler yine dış tesirlerle oldukça eskimiş durumdadırlar. Üstten gelen bu rutubetin asgariye indirilmesi için ilk çalışmalar kurşun kaplamanın bir ay süren çalışmalarla tamamen onarılması ile başlamıştır. Ana kubbe kasnağındaki pencereler arasındaki alan çimento sıva ile sıvanmıştır. Bu pencerelerin üst hizalarından payandalarla tutulmasına Mimar Sinan camilerinin çoğunda rastlanmaktadır. Bu payandalar yük aktarımında önemli rol oynayan elemanlardır.

Rüstempaşa Camii'nin Restorasyonu 1987 Yılında Başlatılacaktır.

KAYNAKÇA: Abdullah KURAN, *Mimar Sinan*, Hürriyet Yayınları, İstanbul 1987.

Oktay ASLANAPA, *Osmanlı Devri Mimari- si*, İstanbul 1986.